

RREGULLORJA PËR TË DREJTAT DIGJITALE

ANALIZË KRAHASUESE: SHQIPËRIA, BOSNJA DHE HERCEGOVINA,
KOSOVA, MALI I ZI, MAQEDONIA E VERIUT, SERBIA

PËRMBAJTJA:

Hyrje	2
Mbrojtja e të dhënave	3
Konventa 108+	3
Garancitë kushtetuese për të drejtën e privatësisë dhe të drejtën për mbrojtjen e të dhënave	4
Strategjitë e mbrojtjes së të dhënave	4
Harmonizimi i ligjeve për mbrojtjen e të dhënave personale me GDPR	5
Autoritetet Kombëtare për Mbrojtjen e të Dhënave	5
Legjislacioni për ruajtjen e të dhënave	6
Siguria dixhitale	7
Konventa e Budapestit	7
Direktiva NIS	8
CERT/CIRT kombëtare	9
Autoritetet shtetërore për ndjekjen penale të krimit kibernetik ..	10
Vepra të veçanta të krimit kibernetik	10
Rregullimi dhe politikat e medias	11
Përkufizimi i gazetarit?	12
Dispozitat specifike rregullatore në lidhje me mediat online	13
Kërkesat për të ngritur një platformë mediatike në internet	14
Organet vetë-rregulluese për median	15
Gjuha e urrejtjes	15
Dezinformimi	16
Diversiteti i medias dhe pluralizmi në internet	16
Çështjet aktuale urgjente për lirinë e shprehjes në internet?	17
Bashkëpunimi me platformat e mediave sociale	17

HYRJE

Të drejtat dixhitale zakonisht nuk rregullohen nga legjislacioni kombëtar, pasi fusha është mjaft komplekse dhe gjithnjë në rritje. Kështu, aspekte të shumta të sistemit shtetëror kanë një mandat specifik që ndikon në nivelin e mbrojtjes së të drejtave dixhitale që garanton një shtet i caktuar. Si pikënisje zgjodhëm tre shtylla të të drejtave dixhitale të cilat mund të konsiderohen jetike. Mënyra sesi shteti garanton mbrojtjen e të dhënave dhe të drejtën e privatësisë, standardet e sigurisë kibernetike dhe si fuqizon dhe mundëson lirinë e medias në mjedisin dixhital është fokusi kryesor i kësaj përmbledhjeje. Për detaje të mëtejshme, mund t'i referoheni studimit krahasues gjithëpërfshirës i cili shërbeu si bazë për këtë analizë themelore.

Shtetet Anëtare të BE-së kanë një bazë të përbashkët për sa i përket legjislacionit, pasi ligjet e tyre kombëtare ndikohen mjaft fuqishëm nga standardet e BE-së. Megjithatë, vendet e Ballkanit Perëndimor nuk përshtaten automatikisht me këto standarde, pasi ato nuk janë ende anëtare të BE-së. Për këtë qëllim, ishte e nevojshme të përgatitej një studim i tillë, i cili, ndër të tjera, tregon përafrimin e legjislacionit të BP6 me standardet evropiane dhe çfarë hapash të mëtejshëm nevojiten për të arritur përputhjen e plotë.

MBROJTJA E TË DHËNAVE

KONVENTA 108+

Konventa për Mbrojtjen e Individëve në lidhje me Përpunimin Automatik të të Dhënave Personale (CETS Nr. 108) e Këshillit të Evropës ishte e hapur për nënshkrim më 28 janar 1981 dhe ishte instrumenti i parë ligjërishit i detyrueshëm ndërkombëtar në fushën e mbrojtjes së të dhënave.

Ndërsa parimet thelbësore që përmban Konventa 108 i kanë qëndruar kohës, për shkak të qasjes së tyre teknologjikisht neutrale, Këshilli i Evropës e konsideroi të nevojshme modernizimin e saj. Kështu, për t'iu përshtatur realiteteve të reja të një bote gjithnjë e më të lidhur ajo u përditësua në vitin 2018. Protokollin që ndryshon Konventën 108 (CETS Nr. 223) u hap për nënshkrime më 10 tetor 2018.

VENDI	KONVENTA NR. 108		PROTOKOLLI NR. 223	
	NËNSHKRUAR	RATIFIKUAR	NËNSHKRUAR	RATIFIKUAR
Shqipëria	✓	✓	✗	✗
Bosnja dhe Hercegovina	✓	✓	✓	✗
Kosova	✗	✗	✗	✗
Mali i Zi	✓	✓	✗	✗
Maqedonia e Veriut	✓	✓	✓	✗
Serbia	✓	✓	✓	✓

GARANCITË KUSHTETUESE PËR TË DREJTËN E PRIVATËSISË DHE TË DREJTËN PËR MBROJTJEN E TË DHËNAVE

Kushtetutat e të gjitha vendeve të Ballkanit Perëndimor garantojnë të drejtën e privatësisë në disa aspekte. Përveç Kushtetutës së Bosnjës dhe Hercegovinës, të gjitha kushtetutat e tjera garantojnë të drejtën për mbrojtjen e të dhënave personale.

VENDI	E DREJTA PËR MBROJTJEN E TË DHËNAVE PERSONALE	E DREJTA PËR PRIVATËSI
Shqipëria	Neni 35	• lirinë dhe fshehtësinë e komunikimit • privatësia dhe paprekshmëria e shtëpisë së dikujt
Bosnja dhe Hercegovina	Nuk garantohej në mënyrë specifike	• jeta private dhe familjare • privatësia e shtëpisë dhe korrespondenca
Kosova	Neni 36	• jeta private dhe familjare • paprekshmëria e vendbanimit • konfidencialiteti i komunikimit
Mali i Zi	Neni 43	• e drejta për privatësi dhe jetë familjare • dinjiteti i personit, siguria • paprekshmëria e integritetit fizik dhe psikologjik • privatësia dhe të drejtat personale • paprekshmëria e shtëpisë • konfidencialiteti i letrave, telefonit dhe mjeteve të tjera të komunikimit
Maqedonia e Veriut	Neni 18	• privatësia e jetës personale dhe familjare • liria dhe konfidencialiteti i korrespondencës dhe formave të tjera të komunikimit
Serbia	Neni 42	• paprekshmëria e shtëpisë • konfidencialiteti i letrave dhe mjeteve të tjera të komunikimit

STRATEGJITË E MBROJTJES SË TË DHËNAVE

Aktualisht, strategjitë kombëtare për mbrojtjen e të dhënave janë në fuqi vetëm në Shqipëri (periudha 2021-2023) dhe Maqedoninë e Veriut (periudha [2017-2022](#)). Strategjia e miratuar nga Shqipëria nuk është e disponueshme publikisht.

VENDI	Shqipëria	Bosnja dhe Hercegovina	Kosova	Mali i Zi	Maqedonia e Veriut	Serbia
Strategjia	✓*	✗	✗	✗	✓	✗

HARMONIZIMI I LIGJEVE PËR MBROJTJEN E TË DHËNAVE PERSONALE ME GDPR

Rregullorja e përgjithshme për mbrojtjen e të dhënave është instrumenti kryesor ligjor në lidhje me mbrojtjen e të dhënave personale në BE. Është një standard i artë për mbrojtjen e të dhënave, prandaj shumë vende në mbarë botën filluan të harmonizojnë kuadrin e tyre ligjor me GDPR. Për vendet e Ballkanit Perëndimor ky është gjithashtu një hap i rëndësishëm në procesin e anëtarësimit në BE.

VENDI	Shqipëria	Bosnja dhe Hercegovina	Kosova	Mali i Zi	Maqedonia e Veriut	Serbia
Harmonizimi me GDPR	Pjesërisht	E pa harmonizuar; në procedurë të një projektligji i procedurës së një projektligji i procedurës së një projektligji i ri i harmonizuar me GDPR	E harmonizuar	E pa harmonizuar; në procedurë të një projektligji i procedurës së një projektligji i procedurës së një projektligji i ri i harmonizuar me GDPR	E harmonizuar	E harmonizuar

AUTORITETET KOMBËTARE PËR MBROJTJEN E TË DHËNAVE

Të gjitha vendet kanë autoritetet e tyre të krijuara si organe të pavarura të cilat për mbrojtjen e të dhënave i raportojnë Asamblesë Kombëtare. Ato shpesh janë përgjegjëse për mbrojtjen e të dhënave personale dhe lirinë e qasjes në informacion.

VENDI	EMRI I INSTITUCIONIT	MANDATI	NUMRI I PUNONJËSVE
Shqipëria	Komisioneri për të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale	Mbrojtja e të Dhënave dhe Liria e Informimit	44
Bosnja dhe Hercegovina	Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale	Mbrojtja e të Dhënave	26
Kosova	Agjencia për Informim dhe Privatësi	Mbrojtja e të Dhënave dhe Liria e Informimit	N/A
Mali i Zi	Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale dhe Qasje të Lirë në Informacion	Mbrojtja e të Dhënave dhe Liria e Informimit	30
Maqedonia e Veriut	Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale	Mbrojtja e të Dhënave	23
Serbia	Komisioneri për Informacionin me Rëndësi Publike dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale	Mbrojtja e të Dhënave dhe Liria e Informimit	104

LEGJISLACIONI PËR RUAJTJEN E TË DHËNAVE

Meta të dhënat për komunikimet (regjistrat e thirrjeve, adresat IP, vendndodhja, etj.) në të gjitha vendet e rajonit mbahen nga ofruesit e shërbimeve të telekomunikacionit dhe ruhen deri në dy vjet. Këto të dhëna më vonë mund të aksesohen nga agjencitë e zbatimit të ligjit për qëllime të ndryshme që lidhen me hetimin e krimit.

VENDI	PERIUDHA E RUAJTJES SË TË DHËNAVE
Shqipëria	24 muaj
Bosnja dhe Hercegovina	Së paku 12 muaj (nuk është përcaktuar kufiri maksimal)
Kosova	Së paku 12 muaj (nuk është përcaktuar kufiri maksimal)
Mali i Zi	Maximumi 24 muaj
Maqedonia e Veriut	12 muaj (të dhënat e gjeolokacionit për 72 orë)
Serbia	12 muaj

SIGURIA DIXHITALE

KONVENTA E BUDAPESTIT

Konventa e Këshillit të Evropës mbi Krimin Kibernetik (ETS Nr. 185), e njohur gjithashtu si Konventa e Budapestit, është traktati i parë ndërkombëtar që kërkon të trajtojë krimin kibernetik duke harmonizuar ligjet kombëtare, përmirësuar teknikat e hetimit dhe duke rritur bashkëpunimin midis kombeve.

VENDI	KONVENTA E BUDAPESTIT	
	NËNSHKRUAR	RATIFIKUAR
Shqipëria	✓	✓
Bosnja dhe Hercegovina	✓	✓
Kosova	✗	✗
Mali i Zi	✓	✓
Maqedonia e Veriut	✓	✓
Serbia	✓	✓

DIREKTIVA NIS

Direktiva për Sigurinë e Rrjetit dhe Sistemeve të Informacionit (Direktiva NIS) është pjesa e parë e legjislacionit në mbarë BE-në mbi sigurinë kibernetike. Ajo siguron masa ligjore për të rritur nivelin e përgjithshëm të sigurisë kibernetike në BE. Për vendet e Ballkanit Perëndimor ky është një hap i rëndësishëm në procesin e anëtarësimit në BE.

VENDI	HARMONIZIMI ME DIREKTIVËN NIS	LEGJISLACIONI KOMBËTAR
Shqipëria	Kryesisht i harmonizuar	Ligji për Sigurinë Kibernetike (2017).
Bosnja dhe Hercegovina	I pa harmonizuar	Nuk ka ligj për sigurinë e informacionit në nivel kombëtar. Megjithatë, ekziston një Projektligj për Sigurinë e Informacionit dhe Sigurinë e Rrjeteve dhe Sistemeve Informative.
Kosova	I pa harmonizuar	Nuk ka asnjë ligj gjithëpërfshirës për sigurinë kibernetike. Sidoqoftë, ekziston Ligji për Infrastrukturën Kritike (2018). Po bëhen përpjekje për të transpozuar direktivën NIS.
Mali i Zi	I pa harmonizuar	Janë: Ligji për Sigurinë e Informacionit (2010) i ndryshuar në 2021, Ligji për Përcaktimin dhe Mbrojtjen e Infrastrukturës Kritike (2019) dhe Ligji për Fshehtësinë e të Dhënave (2008) i ndryshuar në 2020.
Maqedonia e Veriut	I pa harmonizuar	Nuk ka asnjë ligj gjithëpërfshirës për sigurinë kibernetike. Megjithatë, ka pasur tre projektligje, ku i fundit është publikuar në korrik 2021 dhe është në përputhje me direktivën NIS.
Serbia	Kryesisht i harmonizuar	Ligji për Sigurinë e Informacionit (2016) i ndryshuar në 2019 për harmonizim të mëtejshëm me direktivën NIS.

CERT/CIRT KOMBËTARE

Ekipi i përgjigjes ndaj emergjencave kompjuterike (CERT) është një grup ekspertësh që trajton incidentet e sigurisë kompjuterike. Emra alternativë për grupe të tilla përfshijnë ekipin e reagimit ndaj incidenteve kompjuterike (CIRT) dhe ekipin e reagimit ndaj incidenteve të sigurisë kompjuterike (CSIRT).

Qëllimi kryesor i një CERT kombëtar është të trajtojë incidentet në nivel kombëtar, të identifikojë incidente që mund të prekin infrastruktura kritike, të paralajmërojë palët kritike për kërcënimet e sigurisë kompjuterike dhe të ndihmojë në ndërtimin e reagimit efektiv ndaj incidenteve në të gjithë zonën e tij zgjedhore, si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat.

VENDI	CERT	INSTITUCIONI MËMË	MANDATET
Shqipëria	Autoriteti Kombëtar për Certifikimin Elektronik dhe Sigurinë Kibernetike (AKCESK)	Autoriteti Kombëtar për Certifikimin Elektronik dhe Sigurinë Kibernetike (AKCESK)	Organi koordinues kombëtar për raportimin dhe menaxhimin e incidenteve të sigurisë kibernetike, për infrastrukturën e rëndësishme të informacionit dhe operatorët e infrastrukturës kritike të informacionit.
Bosnja dhe Hercegovina	Asnjë CERT/ CERT kombëtar - RS (Republika e Serbisë)	Ministria e Zhvillimit Shkencor - Teknologjik, Arsimit të Lartë dhe Shoqërisë Informativë e Republikës së Serbisë	Koordinimi dhe parandalimi i incidenteve të sigurisë kompjuterike për t'iu përgjigjur incidenteve dhe për të mbrojtur hapësirën kibernetike të Republikës së Serbisë në përgjithësi.
Kosova	KOS-CERT	Autoriteti Rregullativ i Komunikimeve Elektronike dhe Postare i Kosovës (ARKEP)	Njësia kombëtare KOS-CERT luan një rol kyç në mbrojtjen e rrjeteve dhe shërbimeve të komunikimit elektronik dhe përdoruesve të tyre në Republikën e Kosovës. Qëllimi i saj është t'i ndihmojë ata të përballen në mënyrë efektive me sfidat e sigurisë, të koordinojë veprimet për të zgjidhur incidentet e sigurisë dhe t'i parandalojë ato në mënyrë efektive.
Mali i Zi	CIRT.ME	Ministria e Administratës Publike	CIRT është i angazhuar në trajtimin e incidenteve të sigurisë së informacionit nëse njëra palë e përfshirë është brenda juridiksionit (mban një .me domen ose është brenda gamës së adresave malazeze IP).
Maqedonia e Veriut	MKD CIRT	Agjencia për Komunikim Elektronik	Përgjigjet ndaj incidenteve kompjuterike dhe shërben si pikë kombëtare kontakti duke koordinuar menaxhimin e incidenteve të sigurisë brenda sistemeve të sigurisë së informacionit.
Serbia	SRB-CERT	Agjencia Rregullative Serbe për Komunikime Elektronike dhe Shërbime Postare (RATEL)	SRB-CERT koordinon parandalimin dhe mbrojtjen nga rreziqet e sigurisë në sistemet e TIK në nivel kombëtar, këshillon dhe rritë ndërgjegjësimin për sigurinë kibernetike në Republikën e Serbisë.

AUTORITETET SHTETËRORE PËR NDJEKJEN PENALE TË KRIMIT KIBERNETIK

Përveç mandatit në lidhje me sigurinë kibernetike, një sektor i veçantë i dedikohet luftimit të krimit kibernetik. Këto institucione kërkojnë njohuri dhe kapacitete specifike në aktivitetet e tyre operacionale dhe brenda rajonit bazohen kryesisht në parimet e Konventës së Budapestit për Krimin Kibernetik.

VENDI	NDJEKJA PENALE	ZBATIMI I LIGJIT
Shqipëria	Njësia e krimit kibernetik pranë Prokurorisë së Përgjithshme	Sektori i Krimit Kibernetik pranë Drejtorisë së Hetimit të Krimit të Organizuar të Policisë Shqiptare
Bosnja dhe Hercegovina	Asnjë njësi speciale në nivelin kombëtar e ndjekur nga Prokuroria	Njësia Speciale për Krimin Kibernetik në kuadër të Ministrisë së Brendshme Federale të Bosnjës
Kosova	Asnjë njësi speciale e ndjekur nga Prokuroria	Seksioni për Hetimin e Krimeve Kibernetike pranë Drejtorisë për Hetimin e Krimit të Organizuar të Ministrisë së Punëve të Brendshme
Mali i Zi	Asnjë njësi speciale e ndjekur nga Prokuroria	Njësia Speciale për Parandalimin e Krimeve Kibernetike pranë Departamentit të Policisë së Malit të Zi për Parandalimin e Krimit
Maqedonia e Veriut	Asnjë njësi speciale e ndjekur nga Prokuroria	Departamenti i Krimit Kibernetik dhe Forenzikës Digjitale në Ministrinë e Punëve të Brendshme të Maqedonisë
Serbia	Prokuroria Speciale për Krimin Kibernetik në kuadër të Prokurorisë së Lartë Publike	Departamenti për luftimin e Krimit Kibernetik pranë Ministrisë së Brendshme

VEPRA TË VEÇANTA TË KRIMIT KIBERNETIK

Të gjitha vendet në rajon kanë futur vepra të veçanta të krimit kibernetik në kodet e tyre penale. Ka krime të veçanta kibernetike dhe vepra penale tradicionale që bëhen krim kibernetik pasi që të kryhen me mjete dixhitale. Më së shpeshti, Kodet Penale kombëtare trajtojnë çështje që lidhen me mashtrimin kompjuterik, qasjen e paautorizuar në sistemet dhe rrjetet e informacionit, dëmtimin e infrastrukturës dhe krimet specifike që lidhen me pornografinë e fëmijëve dhe të drejtat e autorit.

RREGULLIMI DHE POLITIKAT E MEDIAS

Rregullat që rregullojnë median zakonisht parashtrohen në ligje të veçanta që kanë të bëjnë me këtë sektor, por në disa raste normat përkatëse gjenden edhe në ligje të tjera. Vendet e rajonit kryesisht zgjedhën ligje() specifike gjithëpërfshirëse.

VENDI	LIGJET GJITHËPËRFSHIRËSE PËR MEDIAN	VËREJTJE
Shqipëria	✓	Ligji për Media Audiovizive dhe Ligji për Komunikimet Elektronike
Bosnja dhe Hercegovina	✗	Nuk ka asnjë ligj për media në mbarë vendin. Ekzistojnë rregullore të ndryshme specifike për mediat, si aktet e lirisë së qasjes në informacion, ligjet e Transmetimit Publik dhe ligjet për Mbrojtjen nga Shpifja e Bosnjë-Hercegovinës, e Republikës Serbe dhe e Federatës së BiH-së, duke përfshirë shtatë ligje kantonale dhe rrethin e Brçkos.
Kosova	✗	Ligji Civil kundër Shpifjes dhe Fyerjes garanton lirinë e shprehjes. Nuk ka një ligj të veçantë për median.
Mali i Zi	✓	Ligji për Media dhe Ligji për Mediat Elektronike.
Maqedonia e Veriut	✓	Ligji për Media dhe Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizive.
Serbia	✓	Ligji për Informimin Publik dhe Mediat dhe Ligji për Mediat Elektronike.

PËRKUFIZIMI I GAZETARIT?

Sfidat e ndryshme në sferën mediatike, duke përfshirë mediat sociale, lajmet e rreme dhe vështirësitë financiare, lindën kërkesa për një përkufizim normativ të gazetarit. Ndërsa përshtimet e gjera të dhëna nga OKB-ja dhe organet e tjera ndërkombëtare mbulojnë joprofesionistë të ashtuquajtur qytetarë gazetarë dhe përdorues të mediave sociale, vendet e Ballkanit Perëndimor inkurajohen të përmbahen nga imponimi i përkufizimeve ligjore që mund të kufizojnë shkëmbimin e lirë të informacionit dhe qasjen në rolin e gazetarit. Kështu, me përjashtim të Maqedonisë së Veriut, ligjet e medias në vendet e tjera të BP6 nuk e përcaktojnë këtë rol.

VENDI	PËRKUFIZIMI I GAZETARIT
Shqipëria	✗
Bosnja dhe Hercegovina	✗
Kosova	✗
Mali i Zi	✗
Maqedonia e Veriut	✓
Serbia	✗

DISPOZITAT SPECIFIKE RREGULLATORE NË LIDHJE ME MEDIAT ONLINE

Ndërsa zgjerimi i sferës së medias online ruan shpejtësinë e saj të paprecedentë, në shumicën e vendeve të Ballkanit Perëndimor nuk ka dispozita ligjore që kontrollojnë punën e mediave online me përjashtim të Malit të Zi dhe (projekligjijt) të Shqipërisë. Kështu, kërkesat e nivelit fillestar janë të ulëta dhe kjo ka dhënë një shtysë negative për rritjen e mediave anonime online, të cilat shpesh shpërfillin standardet profesionale gazetareske dhe tentojnë të prodhojnë gazetari me cilësi të ulët. Megjithatë, edhe nëse nuk ka rregulla specifike për median online, kjo nuk do të thotë se fusha nuk i nënshtrohet ligjeve që rregullojnë median si të tillë, pavarësisht formatit dhe mjeteve.

VENDI	RREGULLORE SPECIFIKE PËR MEDIAT ONLINE	VËREJTJE
Shqipëria	✗	Në dhjetor 2019 u propozuan ndryshime në Ligjin për mediat e shërbimit audio-video (AVMS) për të rritur fuqinë e AMA-s (autoritetit kombëtar që rregullon dhe monitoron mediat online).
Bosnja dhe Hercegovina	✗	—
Kosova	✗	—
Mali i Zi	✓	Publikimi në internet përkufizohet si media që shpërndan përmbajtje në internet dhe që nuk ka një formë të medias elektronike. Komenti përkufizohet si përmbajtje e disponueshme në platformën e internetit e krijuar nga përdoruesi i regjistruar në këtë platformë. Ligji prezantoi një periudhë të shkurtër (60 minuta) për heqjen e përmbajtjeve të paligjshme në internet. Dështimi për të hequr përmbajtjen e paligjshme dhe për të publikuar rregullat e moderimit të përmbajtjes mund të sanksionohet me një gjobë monetare midis 1000-8000 EUR.
Maqedonia e Veriut	✗	—
Serbia	✗	—

KËRKESAT PËR TË NGRITUR NJË PLATFORMË MEDIATIKE NË INTERNET

VENDI	KËRKESA SPECIFIKE PËR KRIJIMIN E MEDIAVE ONLINE	VËREJTJE
Shqipëria	✘	Mediat online regjistrojnë domenet e tyre me informacionin bazë të pronësisë brenda Autoritetit të Komunikimit Postar. Nuk kërkohen procedura të tjera licencimi dhe provash. Të dhënat mbi pronësinë e medias janë të disponueshme përmes Qendrës Kombëtare të Biznesit. Nëse botuesi është jofitimprurës, duhet të regjistrohet në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor në Tiranë.
Bosnja dhe Hercegovina	✘	Nuk ka kërkesa ligjore për ngritjen e platformave të mediave online ose organe të mediave online në përgjithësi. Këshilli i Shtypit dhe Agjencia Rregullatore e Komunikimeve (CRA) menaxhojnë dy regjistra.
Kosova	✘	Nuk ka kërkesa ligjore për krijimin e mediave online.
Mali i Zi	✔	Platformat e medias online duhet të regjistrohen dhe të dorëzojnë dokumentacionin e kërkuar në Ministrinë e Kulturës, e cila drejton Regjistrin e Mediave.
Maqedonia e Veriut	✘	Nuk ka procedura të kërkuara me ligj dhe procese të detyrueshme regjistrimi.
Serbia	✘	Regjistrimi i mediave online është vullnetar ndërsa regjistri drejtohet nga Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve.

ORGANET VETË-RREGULLUESE PËR MEDIAN

Në të gjitha vendet e rajonit ekzistojnë organe vetë-rregulluese të njohura si këshille të shtypit. Këshillet e shtypit janë përgjegjëse për median e shkruar dhe për atë online. Ato kanë për detyrë të sigurojnë që sjellja e mediave është në përputhje me standardet profesionale të gazetarisë, të përcaktuara në Kodin e Sjelljes së Gazetarisë. Brenda këshilleve të shtypit gjinden komisionet ankimore përgjegjëse për trajtimin e ankesave individuale ndaj përmbajtjes mediatike. Gjithsesi, në praktikë këshillet e shtypit po përballen me probleme serioze, si mungesa të burimeve (si njerëzore ashtu edhe financiare), mbështetje të medias dhe aktorëve të tjerë joshtetërorë dhe nevojë që të forcojnë legjitimitetin e tyre, gjë që po cenon edhe efektivitetin e Komisioneve të Ankesave.

VENDI	KËSHILLI I SHTYPIT	VEGËZA (LINKU)
Shqipëria	✓	Aleanca për Media Etike
Bosnja dhe Hercegovina	✓	Këshilli i shtypit në Bosnje-Hercegovinë
Kosova	✓	Këshilli i mediave të shkruara të Kosovës
Mali i Zi	✓	Këshilli i Mediave për Vetë-rregullim
Maqedonia e Veriut	✓	Këshilli për etikë në media në Maqedoni
Serbia	✓	Këshilli i Shtypit

GJUHA E URREJTJES

Kodet Penale janë instrumente parësore për të rregulluar dhe ndaluar gjuhën e urrejtjes. Përmes dispozitave që trajtojnë në mënyrë të ngjashme ndalojnë nxitjen, urrejtjen, mosmarrëveshjen ose intolerancën të bazuara në kombësi, racë, fe ose përkatësi etnike, duke përfshirë përhapjen e ideve të epërsisë racore dhe formave të tjera të diskriminimit racor.

DEZINFORMIMI

VENDI	RREGULLIMI I DEZINFORMIMIT	VËREJTJE
Shqipëria	✓	Në vitin 2019, Parlamenti miratoi një rezolutë për të luftuar lajmet e rreme, përfshirë dezinformatat që ndikojnë në proceset zgjedhore dhe demokratike në vend. Legjislacioni propozoi gjithashtu një grup punues për t'u marrë me përhapjen e lajmeve të rreme.
Bosnja dhe Hercegovina	✗	Në vitin 2020, Republika e Serbisë miratoi një Dekret ligjërish të detyrueshëm që ndalon përhapjen e dhunës dhe panikut gjatë gjendjes së jashtëzakonshme, duke përfshirë përhapjen e lajmeve të rreme dhe deklaratave në mediat sociale.
Kosova	✗	—
Mali i Zi	✗	—
Maqedonia e Veriut	✗	—
Serbia	✗	—

DIVERSITETI I MEDIAS DHE PLURALIZMI NË INTERNET

Disa vende (si Mali i Zi, Maqedonia e Veriut dhe Serbia) prezantuan mekanizma ligjorë për të mbështetur diversitetin e mediave dhe prodhimin e përmbajtjes nga/ për komunitetet e marginalizuara. Gjithsesi, fondet me qëllime të tilla shpesh nuk kanë efektivitet ose vendet janë të prirura për keqpërdorim (p.sh. nga Serbia). Në përgjithësi, diversiteti i medias dhe mbështetja për grupet e marginalizuara është nën standarde.

ÇËSH TJET AKTUALE URGJENTE PËR LIRINË E SHPREHJES NË INTERNET?

Nuk ka ligje dhe politika specifike që kanë të bëjnë me rregullimin e drejtpërdrejtë të internetit. Në këtë kuptim, interneti është (pjesërisht) i kontrolluar dhe një hapësirë thelbësore “e lirë” për pjesëmarrjen e publikut dhe diskutimin demokratik. Si i tillë, ai është një kontribues thelbësor për një mjedis të favorshëm për lirinë e shprehjes në Ballkanin Perëndimor. Megjithatë, siç ilustron shembujt dhe shqetësimet e mëposhtme, hapësirat e internetit gjithashtu po zvogëlohen dhe infrastruktura e internetit mund dhe shpesh është një mjet për të përjetësuar dhe përforcuar narrativa nxitëse dhe urrejtjeje.

VENDI	ÇËSH TJET AKTUALE URGJENTE
Shqipëria	Heqja e disa përmbajtjeve gazetareske online (p.sh. Acromax Media, një kompani me bazë në Gjermani u përfshi në praktika të shkeljes së të drejtave të autorit dhe AMA kërkoi bllokimin e plotë të platformës Medium). Një 25-vjeçare u arrestua dhe u mbajt në paraburgim për katër ditë nga drejtorja e policisë kundër terrorizmit.
Bosnja dhe Hercegovina	Shpërthimi i fermave të trollëve dhe robotëve të partive politike dhe moderimi i përmbajtjes në portalin kryesor në internet (klix.ba) është i dobët. Shumë gjuhë urrejtjeje mbeten në internet dhe nxisin narrativa urrejtjeje. Disa persona u morën në pyetje nga policia dhe u ndaluan bazuar në gjoja përhapjen e panikut.
Kosova	Vërshimet e dezinformatave dhe tregimeve të urrejtjes etnike të kombinuara me nivelin e ulët të mediave të pavarura në dispozicion dhe mungesës së medias së shkruar.
Mali i Zi	Dezinformata dhe tregime urrejtjeje në kombinim me praktika strikte të heqjes.
Maqedonia e Veriut	Ndarjet dhe urrejtja etnike, të nxitura nga dezinformimi dhe vendosja e robotëve të partive politike.
Serbia	Bllokimi i përmbajtjes në internet, përpjekjet për të hequr përmbajtjen, polarizimi dhe gjuha e urrejtjes. Disa persona u morën në pyetje nga policia dhe u ndaluan bazuar në gjoja përhapjen e panikut.

BASHKËPUNIMI ME PLATFORMAT E MEDIAVE SOCIALE

Mediat kryesore sociale dhe kompanitë e tjera të mëdha të teknologjisë nuk kanë përfaqësues në vendet e Ballkanit Perëndimor. Përrjashtim bën Serbia, ku disa kompani kanë krijuar përfaqësues në përputhje me dispozitat e Ligjit për Mbrojtjen e të Dhënave. Si rregull, rajoni i Ballkanit Perëndimor është i padukshëm për biznesin global të teknologjisë. Dhe kështu, pa kanale të vendosura qasja në mbrojtjen e të drejtave zvogëlohet dukshëm.

Opinionet e shprehura në këtë publikim nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht ato të Fondit Ballkanik për Demokraci, Fondit Gjerman Marshall të SHBA-ve, USAID-it apo të Qeverisë së SHBA-ve.

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND